

Dalia KUIZINIENĖ

„Pasaulio lietuvių“ leidybos JAV pradžia: nuo biuletenio iki žurnalo

Žurnalas „Pasaulio lietuvis“ buvo įsteigtas Lietuvoje 1937 m. ir leistas iki 1940-ųjų (Lietuvoje jį leido Draugija Užsienio lietuviams remti, redakcinę kolegiją sudarė R. Skipitis, J. Leimonas, J. Kalnėnas), leidinys buvo skirtas tautiečių, gyvenančių už Lietuvos ribų, lietuviybės išlaikymui ir puoselėjimui. Žurnale buvo informuojama ir rašoma apie lietuvių, gyvenančių svetur, problemas, pristatomi lietuviškųjų mokyklų, lietuviškų kultūrinių, visuomeninių, ekonominių organizacijų steigimo įvairiose pasaulio šalyse klausimai. 1940 m. dėl sovietinės okupacijos žurnalo leidyba buvo sustabdyta, ir tik 1963 m. „Pasaulio lietuvis“ pradėtas leisti JAV. Naujai įsisteigęs žurnalas ne tik perėmė senąjį pavadinimą, bet ir jau pirmajame numeryje išskėlė svarbiausius tikslus – burti lietuvius pasaulyje, aprašyti lietuvių bendruomenės darbus, siekius ir uždavinius.

Šiame straipsnyje analizuojama 1963 m. JAV įsteigto leidinio „Pasaulio lietuvis“ leidyba. Nuo 1963 m. iki 1976 m. leidinio redaktoriumi buvo įžymus išėivijos bendruomenininkas, Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos vicepirmininkas (1963–1969), vėliau – pirmininkas (1969–1973) Stasys Barzdukas, kuris į naujai įsteigtą leidinį daug rašė

pats, formavo rubrikas, telkė bendradarbius, redagavo tekstus. Straipsnyje siekiama atskleisti, kaip kito leidinio tematika, formatai, periodiškumas, kaip buvo pristatyti ir atspindėti Pasaulio lietuvių bendruomenės renginiai, įvykiai, kaip „Pasaulio lietuvis“ iš biuletenio virto žurnalu.

„Pasaulio lietuvių“ įsteigimo JAV aplinkybės

1963 m. II Pasaulio lietuvių bendruomenės seime buvo išrinkta naujoji Pasaulio lietuvių bendruomenės valdyba: Vytautas Kamantas, Stasys Barzdukas, Alfonsas Mikulskis, Algirdas Nasvytis. Naujosios valdybos pirmininku tapo Juozas Bačiūnas, o vicepirmininku – Stasys Barzdukas. Pradedant naują darbą, jiems ir kilo mintis steigti leidinį, kuriame būtų skelbiama informacija apie Bendruomenę bei įvairiuose kraštuose išsibarsčiusius lietuvius, ir taip populiarinti Bendruomenės idėją lietuvių tarpe.

Savo atsiminimuose ir interviu Barzdukas yra ne kartą minėjęs gana sudėtingas leidinio steigimo aplinkybes, nuolatinį lėšų stygių ir su tuo susijusias PLB pirmininko Juozo Bačiūno pastangas. „PLB valdybos buv.

pirmininkui a. a. Juozui J. Bačiūnui buvo visišškai aišku, kad PLB būtina turėti savo organą, tad jis įteigė mintį leisti *Pasaulio Lietuvį*, Nepriklausomoje Lietuvoje leistą Draugijos užsienio lietuviams remti. Bačiūnas samprotavo šitaip: nepriklausomai Lietuvai netrūko spaudos – nei dienraščių, nei savaitraščių, nei žurnalų. <...> Buvo dedamos didelės viltys: *Pasaulio Lietuvos*, lankydamas visų kraštų lietuvius, burs juos į savą Bendruomenę, kuri augs, stiprės ir virs vieninga tautine išeivijos lietuvių jėga lietuviybės ir Lietuvos laisvės pastangose⁴¹. Abiejų Bendruomenės vadovų buvo sutarta, kad S. Barzdukas taps naujo leidinio redaktoriumi. J. Bačiūnas skyrė lėšų, „jis buvo pasiturintis žmogus, lietuvišką veiklą dosniai rėmė, tad „Pasaulio lietuvio“ spausdinimui ir siuntinėjimui sutiko skirti pinigų iš savo kišenės⁴². S. Barzdukas tapo bendros abiejų Bendruomenės vadovų idėjos vykdytoju ir leidiniui negailėjo nei savo laiko, nei jėgų. Tai buvo dar vienas jo užsiėmimas šalia kitų bendruomeninių įsipareigojimų. „Aišku, redagavimo ir administravimo darbai nebuvo apmokami. Tėvui to laisvalaikio darbo tada prisikaupė dar daugiau, nes privailėjo tesėti žodį, kad „Pasaulio lietuvis“ pasirodys nuolat. Tad iš darbo geležinkelyje parėjęs „blaivia galva“ dar ilgai kalendavo rašomąja mašinėle⁴³. Nors iš pradžių buvo tikėtasi, kad leidinys pats išsilauks, nes bus remiamas visų kraštų bendruomenių, realybė buvo kiek kitokia. Abu „Pasaulio lietuvio“ iniciatoriai buvo įsitikinę, kad į leidybos talką įsijungs platus bendradarbių būrys, tačiau to taip pat neįvyko. Parama ir bendradarbių talka buvo ribota, todėl „reikėjo spaustis bei siaurėti⁴⁴. Teko riboti biuletenio apimtį iki 16 puslapių, nors redakciją pasiekdavo dvigubai daugiau medžiagos, kurią buvo galima skelbti.

Pasaulio lietuvių bendruomenė, kurios veikla daugiausiai buvo pristatoma ir garsinama leidinyje, yra apibrėžusi „Pasaulio lietuvio“ pagrindinius uždavinius ir tikslus. PLB valdybai buvo svarbu, kad Bendruomenės

įsteigtas leidinys „a) keltų, skleistų ir populiarintų bendruomeninę idėją, b) sektų ir ryškintų, kaip ši idėja reiškia laisvojo pasaulio lietuvių spaudoje, informuotų apie Bendruomenės organizacinį gyvenimą, veiklą ir darbą, siekimus ir rūpesčius, d) duotų visuomeninio ir kultūrinio išeivijos lietuvių gyvenimo apžvalgą, e) megztų tampresnius visų kraštų lietuvių bendruomenių ir laisvojo pasaulio lietuvių ryšius⁴⁵.

Nuo pat pasirodymo „Pasaulio lietuvis“ buvo kritikuojamas ideologiškai susiskaldžiusios lietuvių bendruomenės bei kitų išeivijos leidinių. Redakcijai buvo priekaištaujama, kad leidinys skelbia pasenusias žinias, o pateikiama informacija yra sausa ir nuobodi. „Tačiau savo bendruomeninį uždavinį jis atlieka, nes lanko lietuvius ir jų bendruomenes dvidešimt dviejuose laisvojo pasaulio kraštuose⁴⁶.

Pirmąją „Pasaulio lietuvio“ redakcinę grupę sudarė Stasys Barzdukas, Vytautas Kamantas, administratoriaus pareigas ėjo Edvardas Karnėnas (administratoriumi jis dirbo iki savo mirties 1966 m. rudenį), techninis leidinio redaktorius buvo Jonas P. Palukaitis, vėliau prie jų prisijungė Pranas Joga. Didžioji darbų dalis teko Stasiui Barzdukui: jis ne tik vadovavo žurnalui, jo leidimo procesui, bet pats rengė ir skelbė daugelį straipsnių, apžvalgų, kronikų, kur buvo aprašomi svarbiausi PLB posėdžiai, suvažiavimai, renginiai, keliamos opios Bendruomenės idėjos: „tapau redaktorium, kuriam tenka ne tik redaguoti, bet daugiausia pačiam ir prirašyti⁴⁷.

Nuo 1966 m. rugsėjo „Pasaulio lietuvio“ redakcija sumažėjo: liko tik redaktorius ir administratorius (1967–1968 m. administratoriumi buvo Julius Staniškis). Nuo 1969 m. administratorius nenurodomas, tačiau atsiranda už prenumeratą atsakingas žmogus: 1969–1973 m. tuo užsiėmė Antanas Gailiušis, nuo 1973 m. pabaigos šį darbą perėmė Stasys Džiugas, prenumeratos reikalus tvarkęs ir vėliau, kai 1976 m. leidinio redaktorius

pareigas iš S. Barzduko perėmė Bronius Nainys.

Jau pirmajame numeryje redakcija paskelbė leidinio tikslus ir uždavinius: „Pirmiausia ir daugiausia rūpės šios Bendruomenės siekimai, gyvenimas, darbai. Rūpės, kad didingoji Lietuvių Chartos vizija taptų gyvąja Bendruomene. (...) „Pasaulio lietuvis“ reikalingas specifiniam tikslui – Bendruomenės jėgoms ugdyti ir rikiuoti“⁴⁸. Tame pačiame numeryje leidinys yra įvardijamas kaip informacinis biuletėnis, kurio tikslas – pristatyti svarbiausius PLB veiklos principus, aiškinti bendruomeninės veiklos prasmę, informuoti apie valdybos posėdžius, PLB Seimus, nuveiktus bendruomeninius darbus, o taip pat ir lietuvių bendruomenių įvairiose pasaulio šalyse veiklą. „Iš pradžių „Pasaulio lietuvis“ pasirodydavo kartą per mėnesį arba kas du mėnesius“⁴⁹. 1968 m. nurodoma, kad „Pasaulio lietuvis“ išeina 7 kartus per metus. Vėliau leidinio periodiškumas kito, reguliariai išeidavo 10 numerių per metus. Iki 1974 m. žurnalas buvo spausdinamas Klivlande, „Dirvos“ spaustuvėje, vėliau – „Draugo“ spaustuvėje Čikagoje.

Nuo pat pirmųjų leidybos metų redakcija susidurdavo su sunkumais. Beveik kiekvienas žurnalo numeris baigdavosi trumpa redakcijos informacija, kurioje buvo kviečiama bendradarbiauti ir prenumeruoti „Pasaulio lietuvi“⁵⁰. 1963 m. 2-ajame numeryje skelbiama redakcijos kolektyvo padėka ir administracijos žodis. Administracija pateikia prenumeratos tvarką ir sąlygas, taip pat skaitytojų prašoma pagal išgales apmokėti siuntimo išlaidas. Kadangi prenumeratos kaina visiems 1963-iesiems metams yra nurodoma 1 doleris, prenumeratorių prašoma „pagal išgalę mokėti daugiau kaip 1 dol. metams“⁵¹. Redakcijos kolektyvas savo žodyje nuolat primindavo, kad leidinys yra skiriamas Pasaulio lietuvių bendruomenės darbams bei veiklai pristatyti ir apžvelgti. Pirmaisiais leidybos metais redakcijai reikėdavo nuolat priminti ir įtvirtinti

informacinį biuletėnio pobūdį. „Pasaulio lietuvis“ bus toks, kokį sugebame leisti. Todėl ir toliau kviečiame į talką. Ji turi reikštis bendradarbiavimu. Bet biuletėniui reikia ne straipsnių, be kurių negalimi laikraščiai. Biuletėniui reikia veiklos ir darbo duomenų. Visų kraštų bendruomenės biuletėnyje turi rodytis tuo, kuo jos yra gyvos ir stiprios“⁵¹.

„Pasaulio lietuvi“ leidybos kaita ir iššūkiai

Redaktorius nuolat ieškojo bendradarbių, kurie rengtų atskirus žurnalo skyrius, rinktų medžiagą, ieškotų talkos, bendradarbių. Nuolatinės „Pasaulio lietuvi“ rubrikos buvo „Pasaulio lietuvių bendruomenė“, „Kraštų bendruomenė“. Tačiau PLB ir kraštų bendruomenių įvykiai buvo aprašomi, apie juos informuojama ir atskiruose leidinio straipsniuose, ir vedamuosiuose tekstuose, kuriuos dažniausiai rašydavo pats redaktorius.

1964 m. „Pasaulio lietuvi“ skyrių „Jaunimo gretos“ ėmėsi redaguoti ir tvarkyti trys studentai: Birutė Augustinavičiūtė, Augustinas Idzelis, Dalia Mackevičiūtė⁵². Skyrius nebuvo pastovus, bendradarbiai taip pat gana dažnai keitėsi. 1973 m. leidinyje atsiranda rubrika „Jaunimo darbas ir širdis“, o nuo 1974 m. – jau pastovesnis skyrius „Jaunimas“, kurio redaktorius buvo Raimundas Lapas. Nepaisant to, kad jaunimo skyriai leidinyje nebuvo pastovūs, „Pasaulio lietuvi“ nuolat skelbiamos informacijos apie Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungą, jos organizuojamus Pasaulio lietuvių jaunimo kongresus leidinyje tikrai netrūko. S. Barzdukas mokėjo dirbti su jaunimu, daug ką pritraukdavo bendram darbui.

Pirmaisiais leidybos metais leidinyje nuolatiniu tapo skyrius „Mintys – pastabos – atgarsiai“, kur buvo skelbiami skaitytojų laišakai, lietuvių išeivijos spaudos reakcijos bendruomeninės, kultūrinės veiklos klausimais. Nuo 1968 m. jį keičia rubrika „Savais

reikalais“, tais pačiais metais atsiranda skyriai „Šios dienos ir ateities rūpesčiai“, „Žmonės – darbai – įvykiai“, „Kultūros baruose“. Kiekviename žurnalo numeryje buvo skelbiami ir aukotojai, suteikę finansinę paramą „Pasaulio lietuviui“. Nuolat buvo skelbiami ir Lietuvių Fondo aukotojų sąrašai.

1969 m. pabaigoje atsiranda nuolatinis skyrius „Mūsų kalba“. Redakcija taip komentuoja šio skyriaus atsiradimą: „Įsivesdamas „Mūsų kalbos“ skyrelį, *Pasaulio Lietuvis* siekia ypačiai dviejų tikslų. Visų pirma jam rūpi kreipti dėmesį į patį faktą, kad gimtoji kalba, kaip nurodo ir Lietuvių Charta, yra stipriausias tautinės bendruomenės ryšys. Antra, lietuvių kalba mums yra vienintelė sava kalba, tad tokia tautinė vertybė, kuri nusipelno dėmesio, pagarbos ir meilės. Šitai skatina mus sąmoningai rūpintis jos kultūra, kuri reiškiasi kalbos pažinimu, taisyklingu vartojimu, išdirbtu stiliumi“¹³. Šio skyriaus iniciatorius buvo S. Barzdukas – jam kaip kalbininkui nuolat rūpėjo lietuvių kalbos reikalai. Tais pačiais metais savo gyvavimą baigė kalbotyrai skirtas žurnalas „Gimtoji kalba“¹⁴, tad šią spragą bent minimaliai užpildė naujai atsiradęs skyrius, kuriame straipsnius kalbos klausimais rašė pats redaktorius, kalbininkai Antanas Klimas, Leonardas Dambriūnas, Pranas Skardžius. Šis skyrius leidinyje gyvavo iki S. Barzduko redaktoriavimo pabaigos.

1964 m. savo žodyje redakcija apgailestauja, kad biuletenio apimtis neleidžia sutalpinti visos gaunamos informacijos. „Medžiaga rūpinamės ne tik mes patys, bet jos jau ateina ir iš šalies. Jos ima teikti kraštų bendruomenės. Tai laikome itin sveikintinu reiškiniu, nes kraštų valdybos geriausiai žino savo bendruomenių gyvuosius reikalus. Gaila, kad siauri biuletenio rėmai jau neleidžia laiku visos medžiagos sudėti“¹⁵.

Redaktorius nuolat kritiškai vertino savo atliktą darbą, tarėsi su J. Bačiūnu, kitais PLB bendradarbiais, kaip tobulinti biuletenio leidybą, koks būtų geriausias informacijos

pateikimo būdas, kaip pritraukti daugiau bendradarbių. „Turėsime jau penkis „Pasaulio Lietuvis“ numerius, tad galėsime kritiškai juos peržvelgti. Reikia taip pat apsitarti medžiagos telkimo būdus. Svarstytinas ir mano naštos palengvinimas. Jūs, būdami nuošaliau, geriau galite matyti biuletenio didžiuosius trūkumus, tad pasižymėkite juos“¹⁶. Tai, kad redaktorius gana dažnai keisdavo skyrių pavadinimus, nevengė skelbti kontroversinius skaitytojų laiškus, perspausdindavo kituose lietuvių išėivijos leidiniuose apie „Pasaulio lietuvi“ išsakomas nuomones, rodė, kad redaktorius ieškojo būdų paversti biuletenį ne tik informaciją teikiančiu, bet ir polemikos nevengiančiu gyvu leidiniu. Su Juozu Bačiūnu nuolat diskutuojama apie „Pasaulio Lietuvis“ turinį, apie, tai, kas turi būti rašoma, o kas, nutylima, neviešinama. Dažnai jų nuomonės tuo klausimu nesutapdavo: „Man atrodo, PL turi atsispindėti visi Bendruomenės reikalai, ne tik malonūs, bet ir nemalonūs: mūsų uždavinys jais domėtis, jais pasisakyti ir atitinkamai veikti bei nuteikti Bendruomenę. (...) Toks šių rašymų tikslas – mokyti. Vengti to, kas negerai. To nepadarysim tylėjimu, tik paties gyvenimo faktų kėlimu ir atitinkamu nušvietimu. Kita kalba, ar tai man pavyksta gerai padaryti. Todėl reiktų mane barti ne už kalbėjimą, bet už blogą kalbėjimą. Čia gal iš tikrųjų turėčiau pasitaisyti. Bet mano jėgos ribotos, taip pat ir laikas ribotas. Dažnai daug ką turiu atlikti tik paskubomis“¹⁷. Žurnalo klausimais S. Barzdukas ir J. Bačiūnas daugiausia diskutuodavo laiškais, keisdavosi nuomonėmis, kokius tekstus, kokią informaciją skelbti, siekiant kuo geriau ir išsamiau pristatyti PLB veiklą. Bičiuliški pasikalbėjimai, diskusijos, pasitarimai paprastai leisdavo priimti geriausią abiems priimtina sprendimą. J. Bačiūnas itin vertino biuletenio redaktoriaus darbą: „Ką tik šį rytą specialiai brolis važiavo parvežti paštą ir gavau spalio P.L. Tikrai daug žinių ir nuotraukų, puikus num. Sveikinul!“¹⁸.

PLB vadovybė bei didžiosios JAV ir Kanados lietuvių bendruomenės nuolat svarstydamo leidinio koncepcijos, leidybos reikalus, ragindavo kraštų bendruomenes kuo aktyviau bendradarbiauti leidinyje. „Pasaulio Lietuvis“ bus toks, kokį patys sugebėsime padaryti: kiek teksime informacinės medžiagos ir kiek paremsime prenumeratomis ir aukomis. Ir JAV Lietuvių Bendruomenė biuletenyje turi rodytis tuo, kuo yra. Todėl apylinkių ir apygardų valdybas prašome teikti biuleteniui medžiagą: didesnių veiklos apraiškų aprašymus ir nuotraukas⁴⁹.

1966 m. sausio 22–23 d. įvykusiame Bendruomenės valdybų pasitarime buvo svarstyti ir „Pasaulio lietuvių“ leidybos sunkumai, ieškoma papildomų leidinio finansavimo šaltinių, konstatuota, kad „PL – pagrindinė PLB jungtis“⁵⁰. Tačiau nuo pat leidinio pasirodymo įvairių kraštų bendruomenės diskutavo ir niekaip negalėjo sutarti, ar „Pasaulio lietuvis“ turi būti biuletenis, ar žurnalas, diskutuota, kiek jame turėtų būti straipsnių, kokia informaciją turėtų dominuoti, ar reikia biuletenyje skelbti polemiką. 1966 m. pabaigoje buvo išleisti 25 „Pasaulio lietuvių“ numeriai. Šia proga redakcija deklaravo: „Nesiekiam būti nei laikraščiu, nei žurnalu. Bet turim aiškų tikslą – tai Lietuvių Chartos mintis versti gyvenimu. Taigi dirbam Bendruomenei. (...) Dirbame didelei idėjai, susijusiai su likiminiu tautiniu klausimu būti ar nebūti“⁵¹.

PLB valdybos raštuose, skirtuose lietuvių bendruomenių kraštų valdyboms, visada būdavo prašoma visokeriopai remti „Pasaulio lietuvių“, ne tik finansiškai, bet ir siunčiama medžiaga, populiarinimu, reguliariu prenumeratos bei siuntimo išlaidų apmokėjimu. 1968 m. PLB valdybos bendralaiškį, skirtą kraštų valdyboms, pasirašė S. Barzdukas ir V. Kamantas, jis buvo ne tik išsiuntinėtas, bet ir paskelbtas leidinyje. Jame bendruomenių buvo prašoma: „a) *Pasaulio Lietuvis* rėmimą laikyti savo uždaviniu; b) planuoti tikslingą jo leidimą; c) siekti bent valdyboms greitesnio

jo gavimo tolimuose kraštuose, apmokant oro pašto išlaidas“⁵².

Pirmąjį savo dešimtmetį „Pasaulio lietuvis“ buvo leidžiamas 4 000 egzempliorių tiražu, „jis buvo platinamas JAV, Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje ir Australijoje, po keliasdešimt egzempliorių keliavo į Argentiją, Braziliją, Kolumbiją, Venesuelą, Prancūziją, kiek mažiau į Austriją, Belgiją, Šveicariją, Naująją Zelandiją“⁵³.

1966 m. ataskaitoje buvo nurodyta, kad iš 3 890 biuletenio egzempliorių būdavo išsiunčiama: į JAV – 2 552, Kanadą – 531, Vokietiją – 156, Angliją – 186, Prancūziją – 52, Austriją – 12, Belgiją – 10, Australiją – 173, Naująją Zelandiją – 31, Pietų Ameriką – 248 leidiniai. „Vieno „Pasaulio lietuvių“ numerio leidybos, spausdinimo ir administravimo išlaidos siekė 705 dolerius. Prenumeratos ir aukų per 1966 m. gauta 5 132 doleriai“⁵⁴. Redaktorius stengėsi biuletinį populiarinti lietuvių spaudoje, vienu metu buvo nutarta biuletenyje skelbti metines kraštų bendruomenių ataskaitas. Tačiau, nepaisant visų pastangų, ne visos bendruomenės buvo aktyvios, ne visos atsiųsdavo informaciją apie savo veiklą, o ir atsiųsta medžiaga dažnai netenkino redaktoriaus. „Palyginti maža jam atsiunčiama veiklos medžiagos arba ji būna laikraštinio pobūdžio, palyginti maža jis susilaukia ir bendruomenių organų materialinės paramos“⁵⁵.

Sėkmingi ar abejotini redaktoriaus sprendimai sulaukdavo nuolatinės bendruomenių atstovų, atskirų skaitytojų reakcijos. Tiek kritiški, tiek ir palankūs atsiliepimai buvo skelbiami laiškų skiltyje. S. Barzdukui savo nuomos laiškuos išsakydavo ir jo bičiuliai. „PL šiuo metu yra labai kondensuotas ir įdomus žurnalas ir vargu, ar mes galime tikėtis jo dar tobulesnio“⁵⁶.

Dar daugiau finansinių ir organizacinių problemų atsirado, netikėtai mirus Juozui Bačiūnui. S. Barzdukas atsisveikinimo žodyje akcentavo buvusio PLB pirmininko indėlį į „Pasaulio lietuvių“ leidybą, jo dosnumą

remiant leidinių finansiškai. „*Pasaulio Lietuvis* velioniui iš tikrųjų labai rūpėjo - ne tik jo turinys, bet net ir jo forma. Gavęs naują numerį, tuojau atsiliepdavo vertinamuoju žodžiu. Nėra kokia paslaptis, kad be pirmininko J. Bačiūno iniciatyvos ir paramos *Pasaulio Lietuvis* nebūtume turėję. Išeivijos *Pasaulio Lietuviui* jis buvo tuo, kuo nepriklausomaj Lietuvojėjusiam *Pasaulio Lietuviui* buvo valstybės išdas: mecenatu“²⁷. Būgštauta, kad be Bačiūno finansinės paramos toliau leisti biuletenį nepavyks. Tačiau kraštų bendruomenės, atskiri bendruomenių padaliniai kartkartėmis paremdavo biuletenio leidybą savo išdo įnašais. 1969–1970 m. kelių biuletenio numerių spausdinimo kaštus apmokėjo dvi Klivlando lietuvių bendruomenės apylinkės.

Stasiui Barzdukui nuolat tekdavo ne tik oponentams, bet ir PLB valdybai, kraštų bendruomenėms įrodinėti „*Pasaulio lietuvių*“ reikalingumą ir svarbą. Abejojančių, ar toks leidinys apskritai reikalingas, kritikuojančių leidinių buvo visada. Kritiškiausiai apie PLB ir jos leidžiamą biuletenį atsiliepdavo laikraščio „*Naujienos*“ redakcija.

„*Naujienu*“ redaktorius M. Gudelis 1970 m. rugsėjo 19–20 d. spaudos ir radijo darbuotojų diskusijoje, vykusioje Tabor Farmoje, teigė, kad „tai laikraštėlis, teduodąs nuostolius ir neturįs įtakos“²⁸. Redaktorius nuolatos kritikams ir oponentams turėdavo priminti leidinio istoriją, ištakas, reikalingumą ir prasmę. „Jis [*Pasaulio lietuvis* – D. K.] – nei laikraštis, nei žurnalas, tik biuletenis Bendruomenės reikalams. Kai savo biuletenius leidžia net didesnės lietuvių organizacijos, natūralu, kad savo biuletenį turi ir *Pasaulio Lietuvių Bendruomenė*. Siūlykite, prašom, vietoj jo kurią kitą paveikesnę ryšio priemonę, svarstysim, bet palikti Bendruomenę be nieko negalim“²⁹. Redaktoriui nuolat tekdavo aiškintis, atmetant argumentus dėl leidinio neįdomumo, menkos įtakos, didelių leidybos kaštų. JAV LB tarybos sesijoje 1970 m. Stasys Barzdukas kalbėjo: „Tad didesnė problema

yra ne „*Pasaulio Lietuvis*“ reikalingumas, bet jo išlaikymas, gerinimas ir paskleidimas“³⁰.

1973 m., S. Barzduko, PLB valdybos pirmininko, kadencijai einant į pabaigą, jis planavo atsisakyti ir „*Pasaulio lietuvių*“ redaktoriaus pareigų. Ketvirtasis *Pasaulio lietuvių* bendruomenės seimas išrinko naująją PLB valdybą, kurios pirmininku tapo B. Nainys.

Savo atsiveikinimo su redaktoriaus darbu žodyje S. Barzdukas apibendrino jo redaguojamo „*Pasaulio lietuvių*“ pokyčius. Per 10 metų, pasikeitus dviems PLB valdyboms, buvo išleisti 65 numeriai, sudarantys 1108 puslapius. Atsiveikinimo žodyje redaktorius pristatė svarbiausius principus, kurių jis, leisdamas biuletenį, laikėsi visą dešimtmetį, dar kartą aktualizuodamas ir pabrėždamas leidinio ir Bendruomenės ryšį, lietuvių išsaugojimo aspektus. „Mūsų darbų sėkmei būtinas tautinis solidarumas. Charta jį laiko aukščiausia tautine dorybe. Deja, jo mums labiausiai trūksta. Daug kas jį griaua: kraštutinės pažiūros, tarpusavio pakantos bei pagarbos stoka, neigiami visuomenės nuoseikimai. (...) Tad teko rodyti nuosaikų vidurio kelią, apskritai būdingą lietuvių tautai ir išeivijos lietuvių daugumai“³¹.

Naujai išrinktoji PLB B. Nainio vadovaujama valdyba palankiai įvertino redaktoriaus darbą, o taip pat „teigiamai vertindama *Pasaulio Lietuvis* atliekamus uždavinius tarpusavio informavimosi, susižinojimo ir lietuvių bendravimo srityse, vienbalsiai nutarė *Pasaulio Lietuvis* leidimą tęsti“³².

Nors ir atsiveikinęs su biuletenio skaitytojais, naujosios PLB valdybos prašomas S. Barzdukas sutiko tęsti redaktoriaus darbą. Tiesa, išskėlė sąlygą dirbti tik tol, kol bus surastas naujas redaktorius. Apsisprendimą palikti redaktoriaus darbą lėmė ir prastėjanti jo sveikata, nuovargis, prisiimtų visuomeninių įsipareigojimų, lituanistinių darbų našta, kuri su amžiumi darėsi vis sunkesnė. 1974 m. rugpjūčio mėn., neatsiradus, kas jį pakeis, S. Barzdukas lieka toliau dirbti redaktoriumi.

„Po pasikalbėjimų ir pasitarimų su p. Jonu Kavaliūnu aiškėja, kad aš ir toliau lieku „Pasaulio Lietuvio“ redaktoriumi. Šio darbo našta supurto, bet iš p. Kavaliūno supratau, jog PLB Valdyba dar nori, kad aš ir toliau ją neščiau. Mėginsiu, kol jėgos dar leidžia“³³. Redaktoriaus paieškos truko dar kelerius metus, kol 1976 m. redaktoriaus įsipareigojimus iš S. Barzduko perėmė Bronius Nainys.

Naujoji PLB valdyba siekė plėsti ne tik „Pasaulio lietuvių“ apimtį, bet ir turinį bei tematiką: skelbiama, kad šalia leidinyje spausdinamos informacinės medžiagos „bus taip pat dedami ir straipsniai Lietuvių Bendruomenės veiklos, lietuviybės išlaikymo, Lietuvos laisvinimo, tautinio švietimo, kultūros, jaunimo, visuomenės ir kitais klausimais“³⁴. Taip buvo siekiama leidinį paversti įdomesniu, patrauklesniu, turėti daugiau erdvės laisvesnei polemikai. Nors redaktorius ir naujai PLB valdybai, ir leidinio kritikams nuolat primindavo: „PL nėra koks žurnalas ar laikraštis, o tik biuletenis, specialiai skiriamas bei leidžiamas saviem PLB reikalams. Jo ir dydis labai jau ribotas, nevisada įgalinąs net pačios PLB gyvenimą bei darbus apžvelgti. (...) jo uždavinys rodyti pirmiausia tai, kas Bendruomenėj yra pozityvu, teigiama“³⁵.

Tačiau naujoji PLB valdyba nuo 1973 m. laikėsi nuostatos informacinį biuletenį paversti žurnalu ir siekė, kad „Pasaulio lietuvių“ būtų įdomesnis, platesnės krypties leidinys, praplečiantis informaciją įvairesnėmis įžvalgomis ir svarstymais. Ši nuostata išsakoma jau 1973 m.: „Nors biuleteninės medžiagos ir nebus galima atsisakyti, PLB valdyba ir redaktorius dės visas pastangas *Pasaulio Lietuviui* tobulinti ir išvystyti jį į rimtą bei įdomų visuomeninį, informacinį, bendruomeninės minties žurnalą. (...) taip pat nesieksime *Pasaulio Lietuvio* nei supartinti, nei supasaulėžiūrinti. Jame skleisime Bendruomenės idėją, ją puoselėsime, ugdysime, nebūsime uždari. Rasime vietos kiekvienai pozityviai

lietuviškai minčiai net ir kontraversiniais klausimais“³⁶. S. Barzduko, vieno iš „Pasaulio lietuvių“ įkūrėjų ir pirmojo redaktoriaus, nuomonė buvo kiek kitokia, ją jis nuolat pabrėždavo naujosios PLB valdybos nariams. „Į „Pasaulio lietuvių“ gegužės numerį įdėjau Jūsų pasisakymą, kad PL parversti žurnalu. Toks siekimas ten priskirtas ir man kaip redaktoriui, nors aš pats esu pasisakęs kitaip: turim pakankamai žurnalų, tai nereikia naujo žurnalo, turim pakankamai laikraščių, tai nereikia naujo ir laikraščio. Bet reikia gero biuletenio specialiai Bendruomenės reikalams“³⁷. Labai racionaliai jis siūlo, kad būtų kuo daugiau informacijos apie Bendruomenę skelbiama ir kituose išėivijos žurnaluose ir laikraščiuose, nes juo daugiau juose „bus bendruomeninės minties ir informacijos, juo bus geriau pačiai Bendruomenei. Ir reprezentatyviausias žurnalas negalės jų visų atstoti“³⁸.

1973 m. PLB valdyba nusprendė „Pasaulio lietuvių“ leisti kas mėnesį, t. y. išleisti 12 numerių per metus vietoje dešimties. S. Barzdukui, kuris beveik vienas rašė į leidinį, tai būtų buvęs gana sunkus darbas. Laiške B. Nainiui jis rašė: „Kai gavau PLB Valdybos pareiškimą, kad *Pasaulio lietuvių* norima leisti kas mėnuo, vadinasi 12 numerių per metus, man pasidarė aišku, kad tokios naštos aš nepakelsiu. Dėl to šios pareiškimo vietos *Pasaulio lietuvių* nededu. Juo labiau, kad apie tai nebuvo net kalbos ir tokio pažado nedaviau. Fiziškai būtų neįmanoma *Pasaulio lietuvių* išleisti pvz. liepos ir rugpjūčio mėnesiais. Kas jį vasaros karščių metu prirašytų ir kuri spaustuvė išspausdintų? Antra, *Pasaulio lietuvių* vieno numerio parengimas dabartinėmis sąlygomis iš manęs pareikalauja trijų savaitėjų intensyvaus darbo. (...) Pagaliau aš jau negaliu fiziškai ištisai prie rašomojo stalo išsėdėti. Jau ne tie metai ir ne ta sveikata. (...) Sprendimo galia Jūsų rankose. Aš tegaliu imtis naštos, kurią pakeliu“³⁹. Šiais argumentais ir

PLB valdybą, ir Bronių Nainį pavyko įtikinti: ir Barzduko redaktoriavimo metais, ir vėliau buvo išlaikytas dešimties numerių per metus periodiškumas.

Žurnalą spausdino Klivlande įsikūrusi „Dirvos“ spaustuvė, tiražo išspausdinimas užtrukdavo 3–4 savaites. „Pasaulio lietuviui“ rengiantis persikelti į Čikagą, pradėtos derybos su „Draugo“ spaustuve. Žurnalo leidybai ir ypač spausdinimui nuolat trūkdavo lėšų, tad nuolat buvo ieškoma optimalaus varianto ir būdų sutaupyti. „Kaip ten bebūtų, jei pereitume su „Pasaulio lietuviu“ spausdinimu į „Draugą“, susidariau įspūdį, kad čia bus brangiau negu „Dirvoj“, reikia apie tai „Dirvai“ iš anksto pranešti ir geriausia tai padaryti raštu. „Dirva“ užsako „Pasaulio lietuviui“ popierių, tad jį turi išbaigti. Nederėtų su „Dirva“ išsiskirti šnairomis, padarant jai nuostolių“⁴⁰.

Dauguma biuletenio bendradarbių savo informacijas ir straipsnius į redakciją atsiųsdavo rašytus ranka. A. Barzdukas prisimena, kad jo tėvas „buvo įsitikinęs, kad „Dirvos“ spaustuvė, tokią medžiagą rinkdama, pridarys daug klaidų, tad jis pats beveik viską, kas buvo nešama į spaustuvę, mašinėle perrašydavo ir taip kartu ištaisydavo kai kurių bendradarbių jam nepriimtina lietuvių kalbą. Tada bent vieną vakarą reikėdavo praleisti spaustuvėje, kur linotipu surinktą medžiagą reikėjo „sulaužyti“, t. y. sudėlioti į puslapius. To darbo tėvas irgi niekam kitam nepatikėjo, tad su „Dirvos“ redaktoriumi Jonu Čiuberkiu visą „Pasaulio lietuvi“ sudėliodavo į puslapius spausdinimui, paskui taisydavo kalbą ir klaidas. Vienam žmogui to darbo tikrai užteko, bet tėvas buvo patenkintas, kad „biuletenis“ eina. Paskui atsirado ir kitų žmonių, padedančių leisti „Pasaulio lietuvi“⁴¹. Techninių leidybos darbų, susirašinėjimo su autoriais buvo itin daug. Belieka svarstyti, kaip vienas žmogus visa tai suspėdavo atlikti, nes dalį informacinių tekstų, vedamųjų ir kt. rašydavo pats redaktorius.

1974 m. Stasys Barzdukas prašo talkos, kad jam būtų pagelbėta išsiuntinėjant žurnalą prenumeratoriams. „Organizuoju ekspedicijos talką. Bet toliau siuntimo našta turite nuo mano pečių nuimti. Mano artimieji dėl to rėkte rėkia. Siūlosi *Žaibo sporto klubas*: ekspedijuotų numerių už šimtą dol. ir tuo užsidirbtų pinigų savo reikalui. Bet ekspedijavimas – tik darbo dalis. Atsidėjimo reikalauja kortelių gaminimas, visa priežiūra ir kt. Čia tiesiog būtina turėti atsidėjusį žmogų, kuris nuolat, kasdien rūpintųsi“⁴².

1974 m. rudenį iš Klivlando „Pasaulio lietuviu“ spausdinimas perkeliamas į Čikagą. „Kai „Pasaulio lietuviu“ birželio numerį išspausdins, stengsimės tuoj pat jį išsiųsti. Bet tai bus ir paskutinis mūsų siuntimas. Pagal susitarimą, nuo rudens siuntimas kelias į Čikagą. Todėl prašau tvarkytis taip, kad laiku galėtume į Čikagą persiųsti visa, kas yra su siuntimu susiję“⁴³.

PLB valdyba ir jos pirmininkas B. Nainys ir toliau siekė „Pasaulio lietuvi“ iš biuletenio paversti žurnalu, palaipsniui buvo plečiamas bendradarbių ratas: „paskelbsiu, kad bendradarbiaus prof. Kaslas ir Vytautas Volertas. Žurnalui reikės ir daugiau bendradarbių. Šiek tiek medžiagos renkasi pas mane. Ją tuoj pat persiųsiu būsimajam redaktoriui, kai tik jis paaiškės. Laikau, kad mano bendradarbiavimas su birželio mėn. numerio išleidimu baigiasi“⁴⁴. Prastėjant savijautai, redaktorius nuolat abejoja, ar sveikata „leis iki galo išverti“⁴⁵. PLB valdybos pirmininkas B. Nainys stengiasi palengvinti S. Barzduku leidinio rengimo, redagavimo našta, naujieji „Pasaulio lietuviu“ bendradarbiai imasi koordinuoti atskiras sritis: Bronius Kaslas – tarptautinę politiką, Romas Kasparas – įvykius okupuotoje Lietuvoje, Vytautas Volertas – leidinių apžvalgą, Raimundas Lapas – jaunimo skyriaus darbą.

„Pasaulio lietuviu“ redagavimui S. Barzdukas paskyrė 13 metų, šiam darbui

atiduodamas itin daug energijos, širdies ir pastangų telkti bendradarbius, vienyti po įvairius kraštus išsiblaškiusius lietuvius, ieškoti tolerantiškiausių ir demokratiškiausių būdų išsakyti kritišką nuomonę, pateikti kardinaliai skirtingas pozicijas, jas aptarti ir įvertinti.

Ne viename laiške bičiuliams ir bendradarbiams jis dalijosi redakciniais rūpesčiais. „Siunčiu dar visai „karštą“ *Pasaulio Lietuvio* kovo mėn. numerį. Kai jį rengiu – viskas atrodo įdomu. Kai visa medžiaga kelis kartus pereina per rankas, kai kelis kartus viską perskaitau, gavęs gatavą nusiviliu: jau nieko naujo ir nieko įdomaus... Girdžiu, kad maždaug panašūs visų redaktorių pergyvenimai“⁴⁶.

Redaktorius į kiekvieną „Pasaulio lietuvių“ numerį dėdavo poleminės medžiagos, visada išsakydavo redaktoriaus poziciją aktualiaisiais Bendruomenės klausimais, atsiliepdavo į organizacijų ar atskirų asmenų priekaištus. Visa tai jis darė, jo paties žodžiais, „atsargiai, oficialiai, dalykiškai“⁴⁷. Tuo pačiu, svarstydamas apie bendrąją leidinio padėtį, redaktorius nuolat apgailestaudavo, kad žurnalas nepasiekia atskirų kraštų lietuvių bendruomenių narių. „Ne visos apylinkės jį gauna. Dėl to ir dirbam kitiems, ne sau. Jei nerasim kelio į Bendruomenės mases – taip bus ir toliau“⁴⁸.

Jau minėta, kad „Pasaulio lietuvis“ ne kartą sulaukė kritikos, kritikų bei oponentų vertinimai ir pasisakymai buvo skelbiami paskutiniame leidinio puslapyje, laiškų ir spaudos apžvalgų skiltyse. Kartkartėmis leidinio redakcija nuomones bei kritiką susumuodavo ir aptardavo. „Kai kas PL prikiša, esą jis nepakenčiąs bendruomeninio gyvenimo kritikos. Deja, kritikos vardu dažnai dangstomos, a. a. Juozo Bačiūno žodžiu tariant, šiukšlės ir dėl to daros „nejauku gyventi, nesklaidu dirbti, kai turi nuolat žargstyti per šiukšlių krūvą“. (...) dėl to PL rūpinasi bendruomeninei minčiai atstovauti

pozityviai“⁴⁹. Redaktoriui teko atlaikyti nemenką ne tik pavienių asmenų, bet ir išeivijos organizacijų, atskiroms grupėms atstovaujančių leidinių kritiką. „Naujienos“, vėliau „Akiračiai“ ne kartą abejojo „Pasaulio lietuvių“ reikalingumu. Su oponentais diskutuota, išsakyta sava argumentuota nuomonė, bet polemikos nebuvo atsisakyta. „*Pasaulio lietuvių* kryptis ir taktika vieniems gera, kitiems – nepriimtina. Tarp pastarųjų yra ir kai kurie LF šulai, sutikti Dainavoje. Jie nepritaria įsivestai polemikai. Mano argumentas: dėl tos polemikos „Pasaulio lietuvių“ pradėjo skaityti. Tik ji turi būti kultūringa“⁵⁰.

Jau nebebūdamas „Pasaulio lietuvių“ redaktoriumi, S. Barzdukas į žurnalą kartkartėmis parašydavo. Svarstydamas apie bendruomeninius reikalus, jis ne kartą minėdavo „Pasaulio lietuvių“, jo misiją, uždavinius ir prasmę. „Didelį jungiamąjį darbą taip pat atlieka „Pasaulio lietuvis“, norįs būti visų kraštų, lietuvių bendruomenių veiklos atspindžiu ir bendruomeninės minties laidininku. Tiesa, kai kas jam prikiša, jog jis neįdomus, neturįs įtakos, jog jo leidimas per brangus. Bet šiandien „Pasaulio lietuvių“ ryšiai su kraštų bendruomenėmis gyvi ir platus“⁵¹.

Vietoje išvadų

1963–1976 m. JAV leistas „Pasaulio lietuvis“ pergyveno kelis kaitos ir raidos etapus. Įsteigtas kaip Pasaulio lietuvių bendruomenės biuletenis, atliko informacinę funkciją, pateikdamas detalią informaciją apie PLB bei kraštų lietuvių bendruomenių veiklą, taip pat siekė burti lietuvius, populiarinti lietuviybės idėją pasaulyje.

Leidinio redaktoriumi 13 metų buvo Stasys Barzdukas – aktyvus bendruomenininkas, PLB steigėjas ir vienas iš vadovų. Jis vienas prisiėmė visus leidinio parengimo, bendradarbių paieškos, straipsnių rašymo ir redagavimo darbus. Per redaktoriavimo

„Pasaulio lietuvyje“ metus atliktas milžiniškas leidinio steigimo, leidybos ir populiarinimo darbas.

„Pasaulio lietuvis“ palaipsniui iš kelių puslapių biuletenio virto periodiniu 16 puslapių leidiniu, kuris buvo leidžiamas iš pradžių 7, vėliau – 10 numerių per metus, pristačiusiu ir vertinusi svarbiausius išeivijos bendruomeninio, kultūrinio gyvenimo įvykius, išeivijos jaunimo organizavimosi problemas, siekusių būti aktualiu ir įdomiu visiems pasaulyje gyvenantiems lietuviams.

1973 m. „Pasaulio lietuvis“ iš informacinio leidinio tapo žurnalais, kuris skelbė ir straipsnius lietuviybės išlaikymo, Lietuvos laisvinimo, tautinio švietimo, kultūros, jaunimo, visuomenės klausimais. Jo apimtis išaugo nuo 16 iki 36 puslapių.

„Pasaulio lietuvis“ leidybos istorija neatšiejama nuo PLB veiklos. Tuo pačiu per leidinio transformacijas, jo kaitą galime matyti prieštarinę ir dinamišką lietuvių, gyvenančių svetur, organizavimosi modelį.

Nuorodos

- ¹ Pokalbis su PLB pirmininku Stasiu Barzduku, *Nepriklausoma Lietuva (NL)*, 1971 09 08, p. 6.
- ² Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Romo Kasparo pokalbis su Arvydu Barzduku, *Pasaulio lietuvis (PL)*, 2005 07 12, prieiga internete: www.bernardinai.lt.
- ³ *Ten pat.*
- ⁴ Pokalbis su PLB pirmininku Stasiu Barzduku, *NL*, 1971 09 08, p. 6.
- ⁵ PLB pasirinko vidurio kelią. Pašnekesys su Stasiu Barzduku, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos vykdomuoju vicepirmininku, *Į laisvę*, 1968, nr. 44 (81) p. 22.
- ⁶ *Ten pat.*
- ⁷ S. Barzduko laiškas J. Girniui, 1966 02 26, mašinarštis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvas.
- ⁸ „Pasaulio Lietuvis“ mintim. Rūpės bendruomenės siekimai, gyvenimas, darbas, *PL*, 1963. nr. 1, p. 1.
- ⁹ Stravinskienė V., *Pasaulio lietuvių bendruomenė. 1949–2003*, Vilnius: Artlora, 2004, p. 115.
- ¹⁰ Administracijos žodis, *PL*, 1964, nr. 2, p. 22.
- ¹¹ Bendradarbiaukime, *PL*, 1963, nr. 2, p. 22.
- ¹² *PL*, 1964, nr. 4, p. 66.
- ¹³ Darbą pradėjus, *PL*, 1969, nr. 8 (44), p. 136.
- ¹⁴ Išeivijoje veikusi Lietuvių kalbos draugija Čikagoje 1958–1968 m. leido žurnalą „Gimtoji kalba“. Tiek LKD, tiek ir žurnale aktyviai bendradarbiavo S. Barzdukas.
- ¹⁵ Bendradarbiui, skaitytojui, rėmėjui, *PL*, 1964, nr. 5, p. 70.
- ¹⁶ S. Barzduko laiškas V. Kamantui ir P. Jogai, 1964 03 06, Vytauto Kamanto fondas, VDU LII archyvas.
- ¹⁷ S. Barzduko laiškas J. Bačiūnui, 1968 03 31, mašinarštis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ¹⁸ J. Bačiūno laiškas S. Barzdukui, 1966 12 11, mašinarštis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ¹⁹ Pasaulio lietuvis, informacija, *PL*, 1964, nr. 6, p. 95.
- ²⁰ Bendruomenės valdybų pasitarimas, *PL*, 1966, nr. 20, p. 329.
- ²¹ Dvidešimt penki numeriai, *PL*, 1966, nr. 25, p. 428.
- ²² Lietuvių bendruomenių kraštų valdyboms, bendralaiškį pasirašo St. Barzdukas, V. Kamantas, *PL*, 1968, nr. 33, p. 552.
- ²³ Stravinskienė V., *min. veik.*, p. 115.
- ²⁴ Bendruomenės valdybų pasitarimas, *PL*, 1966, nr. 20, p. 329.
- ²⁵ Barzdukas Stasys. Gyvieji bendruomenės šios dienos reikalai, *PL*, 1967, nr. 30, p. 504.
- ²⁶ Algio A. Regio laiškas S. Barzdukui, 1967 03 25, mašinarštis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ²⁷ St. B. Iš laiškų, *PL*, 1969, nr. 4 (40), p. 80.
- ²⁸ Už Pasaulio Lietuvį, *PL*, 1970, nr. 12 (48), p. 211.
- ²⁹ *Ten pat.*
- ³⁰ Barzdukas Stasys. Išeiti iš organizacinio mūsų uždarmo, *PL*, 1971, nr. 16, p. 262.
- ³¹ Barzdukas St. „Pasaulio lietuvis“ skaitytojui ir rėmėjui, *PL*, 1973, nr. 29 (65), p. 488.

- ³² „Pasaulio lietuvių“ reikalais, *PL*, 1973, nr. 1 (66), p. 19.
- ³³ S. Barzduko laiškas B. Nainiui, 1974 08 21, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ³⁴ „Pasaulio lietuvių“ reikalais, *PL*, 1973, nr. 1 (66), p. 19.
- ³⁵ Barzdukas St. „Pasaulio lietuvių“ balsas. Pro domo suo, *PL*, 1974, nr. 2 (67), p. 35.
- ³⁶ Nainys Bronius. Pasaulio lietuvis. Teisinė LB padėtis, *PL*, 1974, nr. 5 (70), p. 84.
- ³⁷ S. Barzduko laiškas B. Nainiui, 1974 05 20; S. Barzduko laiškas B. Nainiui ir S. Džiugui, 1974 07 05, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ³⁸ S. Barzduko laiškas B. Nainiui, 1974 05 20, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ³⁹ S. Barzduko laiškas B. Nainiui, 1973 11 12, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁴⁰ S. Barzduko laiškas S. Džiugui, 1973 12 12, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁴¹ Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Romo Kasparo pokalbis su Arvydu Barzduku, *PL*, 2005 07 12, prieiga internete: www.bernardinai.lt.
- ⁴² S. Barzduko laiškas B. Nainiui ir S. Džiugui, 1974 03 04, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁴³ S. Barzduko laiškas B. Nainiui ir S. Džiugui, 1974 07 05, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁴⁴ *Ten pat.*
- ⁴⁵ S. Barzduko laiškas B. Nainiui ir J. Gailai, 1974 12 20; S. Barzduko laiškas B. Nainiui ir S. Džiugui, 1974 07 05, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁴⁶ S. Barzduko laiškas V. Kamantui, 1971 03 21, mašiniškis, V. Kamanto fondas, VDU LII archyvai.
- ⁴⁷ *Ten pat.*
- ⁴⁸ *Ten pat.*
- ⁴⁹ Pro domo sua, *Pasaulio lietuvis*, 1971, nr. 17 (53), p. 292.
- ⁵⁰ S. Barzduko laiškas B. Nainiui, 1974 08 21, mašiniškis, Stasio Barzduko fondas, LTSC archyvai.
- ⁵¹ Barzdukas S., JAV Liet. Bendruomenė pasaulio lietuvių bendruomenių šeimoje, *Draugas*, 1970 11 05.

Dalia KUIZINIENĖ

PASAULIO LIETUVIS: ITS EVOLUTION FROM NEWSLETTER TO JOURNAL

Summary

After some time had passed since the creation of the Lithuanian World Community (PLB), there arose the idea, first suggested by its then Chairman Juozas Bachunas-Bačiūnas, of publishing a journal to reflect not only the endeavors and activities of local Lithuanian Communities in each country having one but also the general concerns of the World Community as a whole. Publication began in the United States of America in 1963. The journal's name, *Pasaulio lietuvis* (World Lithuanian), was that of a newspaper published from 1937 to 1940

in prewar independent Lithuania by the Society for the Support of Lithuanian Living Abroad. The new journal not only took over the latter's name but in its first issue also set itself the same tasks: to join together Lithuanians throughout the world and to report on the activities, concerns, objectives, goals, and achievements of various Lithuanian communities across the globe. The initial editorial board consisted of Stasys Barzdukas, Vytautas Kamantas, and the administrator Edvardas Karnėnas. Funding was provided by Juozas Bačiūnas. After consenting to become

editor-in-chief Stasys Barzdukas took on the tasks of commissioning and editing all the material to be published and himself writing most of the articles and reviews describing the most important PLB meetings, conferences, and events. There were pages devoted to Lithuanian Community activities in the various countries; youth affairs; and elections and commentaries. From 1969 onwards there was a column on matters of language use and rules.

In 1973 Barzdukas expressed a wish to resign from the *Pasaulio lietuvis* editorship because of declining health but consented to stay on for just as long as a replacement could

be found. In 1973 the PLB Council decided to make *Pasaulio lietuvis* a monthly, publishing 12 issues per year instead of just 10. A year later it decided to turn the newsletter into a journal (magazine). On these matters Barzdukas had a somewhat different opinion. At the beginning of 1976 the editorship of *Pasaulio lietuvis* was assumed by Bronius Nainys, who had assisted Barzdukas earlier in gathering material and writing articles. Throughout his 13 years at the helm of *Pasaulio lietuvis*, Barzdukas made the periodical into an important and growing medium reflecting the Lithuanian World Community's life and works.